

YAPRAK

Her ayın biriyle onbesinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi
Ehli ve yazı işlerini fiilen idare
eden : Orhan Veli KANIK
Yıl : 1 Sayı : 3
1 Şubat 1949
15 Kuruş
Abone : 6 aylığı 150 Kuruş
Adres : Posta Kutusu 179, Ankara
AR Basımevi — A n k a r a

Aydın Kişinin Acısı

Bir köyden dönüyorum. Savaş ile gittik. Bir adamcağız eşeğini, bir de eski av tüfeğini alıp, sabah erkenden ormana odun kesmeye gitmiş, köye dönerken düşmüş, kendi tüfeğiyle uyluğundan vurulmuş. Olay, kısaca bu. Köye gittiğimde adamcağızı ölü bulduk. Tenesire uzatmışlar, kara bir zandanda su kaynıyor, biz göreceğiz, ondan sonra yıkayıp gömecekler. Suçlu av tüfeğini de gördük. Bir kaval tüfeği, hani üflesen horozu düşürecektir, derme çatma bir şey. Köylünün düştüğü, yaralandığı yere kadar gittik, savaş tanıkları dinledi. Ölünün iki de kardeşi var, onlar da dinledi: "Allah böyle ölmesini istemiş, o da ölmüş!"

İşimizi bitirdik. Tanıklar imza edecekler, yazı yazmasını bilen yok. Hepsini baş parmakları ile mühürlüyorlar, biri askerden yeni gelmiş, şöyle kâğıdın altına keyifli keyifli bir Ali konderdu, çevresine de övünçle bir bakıp oturdu. Sonra bir küçük yemekle bizi ağırlamak istediler, Anadolunun o basit sofrası kuruldu, bazlama, pekmez ve süt getirtiler. Burası bir dağ köyü idi, 70-80 evlik bir köy. Kendisi ortaçağ yaşıyor ama, çevresi güzel, tabiat güzel. Evet, çevresi meşe ve çam ağaçlarıyla süslü, çok eski zamanlarda bu dağların büyük ormanlarla örtülü olduğu, şu halinden belli oluyor, baha artığı meşeler ve çamlar, o büyük ormanların hatıralarını söyleyip duruyorlar.

Bu köyün yolu yok, izi yok. Bu dağı, sel yarıklarından aşık da bu köye öyle vardık. Şimdi tatlı bir kış gecesi altında, karlı yolları kayarak, binbir hayvanın karda bıraktığı ayak izlerinin son macerasını düşünerek bu köyden dönüyoruz. Nereye dönüyoruz? Bu köyü, bu gerçeği, bu tabiatı bırakıp nereye dönüyoruz?

Kitaplarımızı mı? Onlar, bize, yalnız bizim içimize sıcaklık verdiler, bu köye ise ne verecekler? Düşüncelerimize mi? Bu düşünceler, yalnız bizi beslemeye yetiyor, bu köyleri, bu tabiatı, çevremizi kuşatmış binlerce gerçeği doyurmaya yetmeyecek! Yalnızlığımıza mı? Bu yalnızlık, ah, bu şiir dolu yalnızlık, şu köyün yalnızlığı yanında, binlerce köyün unutulmuşluğu yanında ne kadar bencil ve sönmüş kalıyor.

Öyle ise biz, nereye dönüyoruz? Biz acımıza, aydın kişinin o derin acısına dönüyoruz. Kendinden hiç bir şey veremeyen, hayatı kıldatamayan, ve çevresinde kaynaşık duran mes'eleleri çözemiyen aydının o derin ıstırabına dönüyoruz. Bir yanda, hayatın bereketli ve zalim sertliği, toplumun tabaka tabaka olmuş mes'eleleri, insanlarımızın el değmemiş garip ve hüznünlü yalnızlığı beri yanda ise, aydınlığın bize verdiği bilgilere, meselelere yönelen dimağımız, insanlarımızın ve tabiatımızın kaderiyle ilgilenince acı çeken, ve ürken işkahlı kalbimiz ve, işte en acısı: Bütün bilgilerimizin çaresizliği, hareketsizliği. Aydın kişinin bu acısı, en derin acısıdır. Bu acı, aydın insanlarıyla halkı arasında büyük uçurumlar açılmış memleketlerin hepsinde, gerçek aydının acısıdır, hem en derin acısıdır. "Halk ile aydın arasındaki bu vadi, acılarla doludur! - Bu, halkın ağır ve geri hayatı kadar korkunç bir trajedidir. Bu acı, halkla aydın kişi gerçek hayatın içinde birleşinceye, aydın kendini hayatın mes'eleleri içinde bulabilinceye ve bu mes'eleleri çözebilinceye kadar sürüp gidecektir. Ama ne zaman aydın kişi kendini doğrudan doğruya bütün ışıklarıyla, bütün ışık yüküyle halkın arasında bulabilecektir? Evet, ne zaman kendini bütün varlığıyla halka verebilecektir? İşte uzun uzun bu sorunun karşılığını düşündüm. Bir eski, küçük av tüfeği ama, insanda derin yaralar açıyor. Çok, çok fazla gerçek hayattan, memleketin ana mes'elelerinden uzaklaşmışız, halktan çok, çok fazla kaçmışız... Bu yüzden ne aydınlığımız, ne arzularımız, ne kalbimiz bir şeye yarıyor, böylece derin bir acıya düşüyoruz.

Gerçek aydının acısı budur, bu büyük ayrılıktır.

Ceyhan Atuf KANSU

DOLMA

Oktay RİFAT

Şu zeytin yağı dolma

Yemek değil rezalet

Rezalet rezalet

HÜRRİYET MÜSAVAT ADALET

Toplum İçinde Sanatkâr

M. FIRTINALI

Bugün artık "sanat, sanat içindir" fikrini "sanat toplum için değildir" şeklinde anlayıp savunanların sayısı epey azaldı. Çünkü sanatkârın toplum dâvalarıyla ilgilendiği, hattâ bu dâvalarda bir tarafı tuttuğu zaman da gerçek sanat eserleri ortaya koyabildiği anlaşıldı. Sanat anlayışının daha sağlam ve müsbet temellere dayanmasını sağlayan bu gelişmede XX inci yüzyılın büyük rolü vardır. Bu devrin sosyal şartları sanatkârın ister istemez fillişi kulesinden çıkıp tarihin en büyük savaşları, ihtilalleri, buhranları içinde yaşamasına sebep oldu. Böyle şartlar içinde yaşamak sanatkârı ortadan kaldırmaktan başka, onu bir sürü hayallerinden, marazî duygularından da kurtardı; dünya ve insan gerçekleriyle yüz yüze getirdi. Sanat ustaları, ilham perilerinin süslediği tavan aralarında, ağaç gölgelerinden, kahvelerden çıkıp cephelelere, hapishanelere, işkence odalarına, barikatlarla girdiler. Verdikleri eserler de elbette ki oraların damgasını taşıyacaktı. Nettekimi öyle oldu. Zamanımızın en güzel sanat eserleri baştan başa toplum hareketleri, heyecan, sevinç ve ıstıraplarıyla uğruşmuş, onun bağrında yaratılmış olanlardır.

Yalnız, burada unutulması gereken bir nokta var: Sanatkârın toplum işlerine karıştığı, taraf tuttuğu, tek kelime ile, bir hizmet gördüğü zaman bile onda yine sanatkârlığının özelliklerini bulabilememiz lâzımdır; çünkü sanatın kendine has bir alanı ve sanat çalışmalarının belirli vasıfları vardır. Başka bir deyişle, sanatkârın yaratıcı elini sürükleyen şey güzellik dediğimiz bir kuvvettir ki o elden çıkan eserde de sanatkârın bütün istek ve amaçları, sanat eserinin kendi özelliklerinde ifadesini bulmalıdır.

Sanatkârın işini bu şekilde anlayınca, sanatın toplumla olan münasebetleri konusu da aydınlanmış oluyor. Sanat ne toplumun dışında bağımsız bir varlık, ne de toplumun içinde bulunduğu şartların sadece bir aynasıdır. Bazen rahat düşünceli sanatçı toplumun bir ifade şeklini ve sanatkârda zamanın şartlarının sadık temsilcisini görmekle yetiniyorlar.

Oysa ki sanat faaliyeti, aşlında, bir aşma kaygusu ve özleyişinin ifadesidir. Sanatkârın suurunda, içinde yaşadığı yahut yaşamak zorunda kaldığı şartların ötesindeki gerçeklerle kucaklaşmak, onları insan duygularına mal etmek isteği vardır. Bunun içindir ki, gerçek bir sanat eserinin yaratıldığı andaki şartlar değiştiği halde o eser gelecek nesilleri inandırmaya, heyecanlandırmaya ve yükseltmeye devam eder

KIŞ GECESİ RÜYASI

Buldum buldum yıllardır yitirdiğim aynayı
İşte en yaman çağımda ben yirmi yaşında
Çok var böyle tozpembe görmemişim dünyayı
Yeniden kavak yelleri esiyor başımda

Mektepten kaçtığım o şahane günlerdeyim
Daha ne derdi ne 'mihneti kapımı çalmış
Hiç bir ders girmiyorsa kafama ben neyleyim
Tam imtihan zamanı beni bir sevdâ almış

Ben'im kumarda kaybettiğini hayra yoran
Aşkiyle avâre olduğum komşu güzeli
Kaibim atıyor elim titriyor heyecandan
Alemden ilk aşk mektubumu yazdığım belli

Hangi suya dalıp çıktın ki böyle güzelsin
Kulun köpeğin olurum kapında istesen
Tutkun gözümde Leylâ'ya Şirin'e bedelsin
Sen kısmetim nasibim başımın devleti sen

Başımın devleti demeğe bırakmadılar
Düşürdüler aynayı sevdiğimin elinden
Kış sabahları esen dinsiz imansız rüzgâr
Lânet sana yirmi yaşın komşu güzelinden

Cahit Sıtkı TARANCI

DURDU, ÇÖKTÜ, YIKILDI

Durdu Salih,
Yaman esti gâvurun ateşi yaman.
Bir ayağı her zamankinden diri,
Yüzü mahzun,
Bir eli kocaman.

Çöktü Salih.
Hemen olduğu yere.
Kopmuştu elinin, ayağının biri,
Başını çevirdi dargın,
Artık bakmadı doğuşenlere.

Yıkıldı Salih,
Kimbilir hangi fatihayı duymuş.
Sessizliği gövdesi kadar iri,
Of bile demedi, dediler sonradan,
Ofluymuş.

Fâzıl Hüsni DAĞLARCA

ŞAIRİN KİŞİLİĞİ

Şiirin bir kelâm sanatı olduğunu inkâr edecek değilim. Elbette ki şiir, güzelliğini, konusundan çok söyleniş tarzından, edasından alır. Dergimizin birinci sayısında Melih Cevdet'in o zenci şairden çevirdiği şiir, dilimize başka biri tarafından çevrilseydi belki bizi o kadar sarmıyacaktı, ne bileyim belki de daha çok saracaktı. Öyleyse aynı konunun başka başka ellerde daha güzel yahut daha çirkin olması neden? Şüphe yok; şiirin güzelliği söylenişine bağlı. Ama iş bu kadarla bitiyor mu? Ya o zenci şair, Dixie'de öldürülen kara biberinin arkasından yanıp yakılacak yerde sevinseydi, bayram etseydi, biz yine o şiiri güzel söylemiş diye sevecek miydik? İstedikleri kadar güzel söylenmiş olsun, insanlık sevgisine, uğraş sevgisine, hürriyet sevgisine aykırı düşüncelerle, duygularla yazılmış bir şiirin bizi ta gönül-

den kavramasına imkân var mıdır? Dahası var. Sevmediğimiz, beğenmediğimiz, kötü bildiğimiz bir şair günün birinde tesadüfen güzel bir şiir yazsa, bu şiiri, beğendiğimiz, iyi şairlerin şiirleri arasına katırmak, o şairin bütün eski kötü şiirlerini bir anda unutturmak elimizden gelir mi? Demek ki şiirin güzelliğine şairin kişiliği de tesir ediyor. Ben kendi hesabıma bir takım ruhçu, allahçı şairlerin şiirlerine katlanamıyorum. Şiirin okuduğum şairin mutlaka ileri bir insan olmasını istiyorum.

Şiirin güzelliği söylenişinden geliyor. Doğru söze ne denir! Ama iş bu kadarla bitmiyor. Şiirin arkasında birini arıyor gözlerimiz, müşterek derdimizi dert bilen, bizi bu dertten kurtarmak için çarpınan birini.

Oktay RİFAT

İLK ROMAN

"Bir yazarın ilk romanı hiç bir zaman iyi değildir. Ama, zaruridir." Bu sözü Erich Maria Remarque roman üstüne sorulan bir soruya karşılık olarak söylüyor. Sonra da sözlerine söyle devam ediyor:

"Her gün en aşağı bir saat bir masanın başında oturup en az bir sayfa yazı yazmadıkça masa başından kalkmamayı öğretmesi bakımından zaruridir. Nasıl yazılacağını herkes okulda öğrenir, istidat da aşağı yukarı herkeste vardır; çünkü herkes kendi kendine bir takım hikâyeler anlatır. En büyük zorluk, sıkıya girebilmektir.

"Bir çok yazarlar gazeteciliğe kızarlar. Onun, insanı, kötü yazmaya alıştırdığını söylerler. Ben hiç de öyle düşünmüyorum. Gazetecilik, yazarda, her şeyden önce kısa yazmayı öğretir. Bu az şey değildir. Bir de, baş yazarın makası insanı kendi yazdıklarına karşı biraz daha mütevazî olmaya zorlar. Bu da yazarlığın ilk şartlarından." E. G.

